

CHTĚL JSEM VŮČI TOMU REŽIMU POSTUPOVAT TVRDĚ...

Jiří Pořízka (nar. 1940)

Jiří Pořízka se dostal do konfliktu s totalitním komunistickým režimem hned dvakrát. Poprvé, když byl ještě mladík, a za šíření náboženské víry skončil ve vězení. V roce 1962 jej odsoudili na rok a půl za údajné podvracení republiky. A když v srpnu 1968 utekl s manželkou před sovětskými okupanty do emigrace, nechali doma dceru, malou Pavlínu, kterou jim komunistický režim odmítl vydat do jejich nového domova ve Švédsku. Začal s totalitním režimem znovu bojovat, tentokrát o právo žít se svou dcerou... „*Chtěl jsem vůči tomu režimu postupovat tvrdě,*“ říká. Naplánoval si tedy, že začne s manželkou držet hladovku, aby dceru dostal k sobě do Švédska. Bylo to malé vyhlášení války. Začátek hladovky si totiž připravil tak, aby švédské veřejnosti názorně ukázal, jaký režim v Praze vládne. Dne 25. května 1971 začínal v Praze sjezd vládnoucí komunistické strany. Byla to důležitá událost, komunisté se chystali hodnotit způsob, jakým se vyrovnali s takzvanou normalizací po sovětské okupaci. Od data sjezdu začnou Pořízkovi držet hladovku. „*Spojit hladovku se sjezdem komunistické strany, to jsem naplánoval, abych ,jim’ přinesl dárek. Už jsem nemohl jinak,*“ vysvětluje Pořízka. Přesune se s manželkou do centra Stockholmu, aby byl všem na očích. Tam budou bez jídla několik dní i spát, aby na problém upozornili obyvatele města. Současně rozjedou i letákovou akci. Deset tisíc letáků upozorňuje švédskou veřejnost, že mladí manželé už tři roky neviděli svou malou dceru. „*Cítil jsem absolutní podporu veřejnosti. V několika dnech podepsalo výzvu na naši podporu 80 tisíc Švédů. Samozřejmě občas jsem dostal negativní dopis, ale to asi ,zařídila’ československá ambasáda,*“ říká.

Jiří Pořízka pochází ze starobylého rodu. Jeho předkové se psali jako Pořízkové i Pařízkové a původem byli z Jestřebí u Velké Bíteše. Rod byl v zemských deskách připomínán poprvé v roce 1358. Jedním z významných představitelů rodu byl Jan Pařízek z Jestřebí (1601–1668), který se vypracoval na mistra svobodných umění na univerzitě v Padově. A Jiří Pořízka měl na historii rodiny i řadu památek, mimo jiné zlatý prsten z poloviny 17. století. Nedával ho z ruky. Nebude to tak dlouho trvat a ve víru dramatických událostí o něj přijde.

V době, kdy se Jiří Pořízka narodil, si jeho rodina udržuje nejen tradici, ale i katolickou víru. Otec Jiřího Pořízky Alois Ferdinand vychovává v přísně katolickém duchu i své dvě děti. Jiří už od svých sedmi let chodí do katolického skautu. Píše se ovšem rok 1947 a tato organizace ještě nikomu nevadí. To se však po komunistickém převratu v únoru 1948 rychle změní. „*Po zrušení skautu jsme se dál scházeli a jezdili na letní tábory jako mladí*

kluci. Měli jsme výborného vedoucího, který byl o patnáct let starší, velice věřící člověk,“ popisuje Pořízka. Vedoucí se jmenoval Lubomír Studený a byl členem skautského řádu sv. Václava. Pořízku činnost ve skautu hodně láká, a tak se do ní zapojuje čím dál víc. *„Každopádně z romantických pohnutek inspirovaných historií mé rodiny jsem to pokládal za vhodné. V ilegální skupině skauta jsme šířili letáky a katolickou víru. Můj otec mne v tom utvrzoval,*“ vysvětluje Pořízka.

Otec byl textilním úředníkem – správcem textilky v Prostějově. Ovšem jen do února 1948. Pak musel vzít zavděk místem střihače v Oděvních závodech Jiřího Wolkera.

Jeho syn nastoupí v roce 1959 na dva roky na vojnu. Když se vrátí, podaří se mu získat dalšího příznivce skautu. Nebyla to dobrá volba. Z příznivce se vyklube udavač a Pořízka bude zatčen. Obviní ho ze šíření nepřátelské náboženské ideologie, z rozšiřování letáků. Samozřejmě, snažil se tak čelit vládnoucí komunistické ideologii, jenže z pohledu komunistického prokurátora se jedná o trestný čin podvracení republiky.

Do vězení šli tři. On, vedoucí Studený a ještě jeden Pořízkův přítel. Tresty byly odstupňované. Studený dostal čtyři roky, Pořízka dva a půl. Verdikt padl 30. října 1962. Nejvyšší soud mu o něco později trest snížil na rok a půl. Nakonec vyšel na svobodu 25. července 1963. Jenže na podmínku se zkušební dobou na čtyři roky. Byly to samozřejmě nesmyslné a nepřiměřené tresty, ale o deset let dříve by byly ještě mnohem tvrdší. Měl velké štěstí, že se soud nad třemi skauty konal na začátku 60. let, kdy se nálada v zemi začala měnit a komunistické represe se zmírňovaly. To nakonec pomohlo i mladým odsouzeným.

Ale odsouzení zasáhlo do Pořízkova života jinak: na dlouhé roky mu zůstala špatná pověst. *„Jsi nepřítel lidu,*“ řekl mu po návratu z vězení komunistický ředitel podniku, kde pracoval. *„Tykal mi,*“ říká Pořízka. A chtěl mu dát výpověď. Nakonec směl Pořízka zůstat, ale musel pracovat manuálně. Až do roku 1968, kdy se mu omluvili a povolali ho zpět do kanceláře, kde kdysi pracoval.

Byla to doba plná nadějí a šancí. Lidé věřili Alexandru Dubčekovi, možná jen proto, že věřit chtěli. Ale věci se opravdu měnily. Pořízka se svou manželkou, krásnou Annou, rozenou Pořízkovou (shodou okolností se za svobodna opravdu jmenovala stejně jako budoucí manžel), věřili, že jejich život bude napříště lepší. Především se to snad bude týkat jejich tříleté dcery Pavlínky. Zmizela cenzura, otevřely se hranice, Pořízkovi s čerstvě získanými

pasý plánovali, že pojedou do Rakouska. Konečně se podívat, jak to vypadá za železnou oponou.

Jenže věci se začnou měnit až příliš rychle. Dne 21. srpna 1968 začíná okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy a zvláště na Prostějov dopadá hodně tvrdě. Tři bezbranní civilisté v Prostějově umírají střelami sovětských vojáků. Pořízkovi se radí, co dál. Především Jiří Pořízka má své zkušenosti z dřívějších let. Tuší, že kdyby zůstal, stane se znovu občanem druhé kategorie. S manželkou se domluví, že uniknou na Západ. Zůstává jen jedna otázka: mají vzít sebou malou Pavlíčku?

Zvažovali vše pro a proti. Pojedou na motorce, nebudou moci vzít žádné věci na jídlo, na spaní ani na převlečení. Kdyby Pavlína zůstala, bude u rodičů Anny, u dědečka a babičky, kde je zvyklá a kde stejně tráví většinu dne. A když se jim útěk povede, dostanou ji k sobě, až se situace uklidní. Rozhodli se Pavlíčku nechat v Prostějově.

Bylo to osudové rozhodnutí. *„Domnívali jsme se, že civilizovaný způsob řešení podobných situací je takový, aby dítě přišlo později za rodiči,“* říká Pořízka. Byla by to správná úvaha, kdyby komunistické Československo bylo civilizovanou zemí. V tom se tedy spletli. Jeli na motorce, cestou se málem srazili se sovětským tankem. Ale dojeli do Rakouska. Po nejdelší noci v životě se zaregistrovali jako uprchlíci u rakouských úřadů. Bylo ráno, od hranic proudily davy dalších nešťastníků, kteří se rozhodli odejít ze své vlasti. Okupace a následující exodus vyvolaly ve světě silnou vlnu solidarity s Československem. Proti sovětské politice děl a tanků se demonstrovalo i v dalekém Švédsku. Vlastně tak daleká země to nebyla. Právě relativní blízkost a dobrá pověst rozhodnou, že se Pořízkovi obrátí na Švédskou misi, organizaci pro uprchlíky, která jim zprostředkuje azyl.

„Nechtěli jsme do Německa ani do Jižní Afriky, kam nás lákali. Německo, to byl pro mnoho lidí v Československu stát revanšistů. A Jižní Afrika byla příliš daleko a naším cílem bylo dostat za námi dceru,“ říká Pořízka. Za rok byli ve Švédsku a v listopadu 1969 jim byl přidělen studentský byt v Lundu na jihu Švédska. *„Na Švédsko se v Československu nenadávalo. Byla to země téměř socialistická. Proto jsme si vybrali Švédsko,“* dodává. V Československu jim byl mezitím zkonfiskován majetek a v nepřítomnosti byli odsouzeni za nedovolené opuštění republiky. Jiří na třicet měsíců, Anna na osmáct. Ale ve Švédsku jim to může být jedno. Jsou spokojeni. Pořízka studuje na tamní univerzitě, jeho žena pracuje jako zdravotní sestra. Mají před sebou skvělou budoucnost. Jen kdyby jejich dcera nebyla za železnou oponou.

Pavlínu mezitím vychovávali rodiče manželky. Jenže všechny pokusy dostat ji k sobě do Švédska krachovaly. Hlavní kontakt mezi rodiči a dcerou obstarával telefon. Dvakrát požádali československé ministerstvo vnitra, aby jí povolilo výjezd. Bezvýsledně. Psali

československému prezidentovi, Červenému kříži a Výboru pro lidská práva při Spojených národech.

Zbývalo jen na případ upozornit veřejnost. Rozjeli tedy u příležitosti začátku komunistického sjezdu hladovku a petiční akci. Vzbudili pozornost v celém Švédsku, na jejich podporu vystoupili i někteří poslanci švédského parlamentu. Ale Československo svůj nesmyslně tvrdý postoj nezměnilo. Byl to trest pro hrdé nepokořené rodiče. Jiní emigranti své děti z Československa dostali. Jiří Pořízka pak využije nabídky dvou švédských pilotů, kteří se pokusí unést Pavlínu přes železnou oponu. Neúspěšně. Neúspěchem skončí i druhý pokus, při kterém s nimi letí pod cizím jménem Pavlínina maminka. Všichni tři jsou prozrazeni a stanou se spolu s Pavlínou dalšími rukojmími totalitního režimu. Pořízka přemýšlí, co dál. Plánuje útěk speciálním autem, které má utajené prostory na převážení osob, ale i tento plán zkrachuje. Přijde přitom i o vzácný prsten – rodinnou památku, který měl posloužit jako poznávací znamení. U švédské veřejnosti to ovšem komunistické Československo prohrálo. Švédský premiér Olof Palme přijal Jiřího Pořízku k soukromému rozhovoru. „*Měl pro ten případ pochopení,*“ řekne později Pořízka.

Mezi Švédskem a komunistickým Československem vypukne i jakási nová studená válka. československo-švédské vztahy se ocitají definitivně na bodu mrazu. Policie nejdřív zadržela a později vyhostila devětadvacetiletého švédského novináře Karla Thomase Waldena, který o případu psal. Později, když byla naplánována dvě mezistátní utkání národních hokejových týmů Švédska a Československa v Praze, odmítly československé úřady dát vstupní víza některým švédským novinářům. Náhodou byli zrovna z těch redakcí, které se případu Pavlíny věnovaly nejpodrobněji. Nakonec byla utkání zrušena.

V červnu 1973 se koná v Helsinkách konference o bezpečnosti v Evropě. Švédský ministr zahraničí se tam setká se svým československým kolegou Bohuslavem Chňoupkem. Mluví o Pořízkových. Dne 12. března 1974 dostává Pořízková povolení k vycestování. Za železnou oponou se jí narodil syn Jáchym, z Pavlíny vyrostla za tu dobu devítiletá holčička.

Jiří Pořízka, který své nejbližší z Československa vybojoval, se do vlasti po pádu železné opony natrvalo vrátil, maminka a děti už ne.

Autor textu Luděk Navara